

VIZUALNA PERCEPCIJA GOVORA I GLUHOĆA

SANDRA BRADARIĆ - JONČIĆ

primljeno: listopad '97.
prihvaćeno: veljača '98.

Pregledni rad
UDK: 376.33

U radu se razmatraju slijedeći problemi: 1) odnos između auditivne i vizualne percepcije govora, 2) uloga vizualnog modaliteta u razumijevanju govora u čujućih osoba i osoba oštećena sluha, 3) uloga auditivnog i vibrotaktilnog modaliteta kao suportivnih modaliteta pri čitanju govora s lica i usana u gluhih osoba te 4) primanje i obrada govorno-jezičnih informacija prilikom očitavanja.

DEFINICIJA I TERMINOLOGIJA

Primarni modalitet percepcije glasovnog govora u standardnim uvjetima slušanja jest auditivni modalitet.

Međutim, u situacijama u kojima je auditivna percepcija govora otežana ili onemogućena, vizualni modalitet poprima to veće značenje, što su teškoće u recepciji akustičkih podražaja veće.

Za percepciju glasovnog govora koja se odvija putem vizualnog modaliteta odnosno za vizualnu percepciju glasovnog govora, najčešće koristimo sinonimni izraz čitanje govora s lica i usana ili očitavanje govora. Na engleskom govornom području koriste se termini lipreading, odnosno speech-reading.

Najčešće citirana definicija čitanja govora s lica i usana je ona O'Neilla i Oyera (1961), koja ovu aktivnost definira kao "pravilno prepoznavanje misli sugovornika prenesenih putem vizualnih komponentata glasovnog govora", ili skraćeno, "vizualno razumijevanje izgovorenih misli". Drugim riječima, pod pojmom vizualna percepcija govora, odnosno pod pojmom čitanje govora s lica i usana, podrazumijeva se razumijevanje smisla govorne poruke na temelju vizualnog prepoznavanja pokreta i položaja govornih organa za vrijeme artikulacije sugovornika.

ODNOS IZMEĐU AUDITIVNE I VIZUALNE PERCEPCIJE GOVORA

Auditivna i vizualna percepcija govora nalaze se u komplementarnom odnosu. Informacije vezane uz govor primljene putem auditivnog i vizualnog modaliteta međusobno se nadopunjavaju. Tome u prilog govore rezultati istraživanja percepcije govora u neoptimalnim uvjetima slušanja kod čujućih osoba - u uvjetima buke i slušanju pri reverberaciji, kao i istraživanja percepcije govora kod osoba s oštećenjem sluha.

U neadekvatnim uvjetima slušanja - pri auditivnoj percepciji konsonanata u slogovima tipa konsonant-vokal, kako u buci simuliranoj bijelim šumom (Summerfield, 1987), tako i u auditivnoj percepciji u osoba s perceptivnim oštećenjem sluha (Walden, Prosek i Worthington, 1975), kao i pri slušanju u uvjetima reverberacije (Gelfand i Silman; prema Summerfield, 1987), prvo se gube informacije o mjestu tvorbe konsonanta, dok je auditivna percepcija zvučnosti i nazalnosti kao obilježja konsonanata otpornija na utjecaj buke (u širem smislu).

Summerfield je npr. (1987) utvrdio da je u buci čiji je intenzitet bio 18 dB iznad praga govornog podražaja diskriminacija fonema bila potpuno neuspješna; kada je govorni

Dr sc. Sandra Bradarić-Jončić viša je asistentica na Odsjeku za oštećenja sluha Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu